

NORGES HØYESTERETT

Den 17. april 2013 avsa Høyesterett dom i

HR-2013-00811-A, (sak nr. 2012/2001), straffesak, anke over dom,

I

A

(advokat Øystein Storrvik)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

(førstestatsadvokat Eirik Stolt-Nielsen)

II

A

(advokat Øystein Storrvik)

mot

B

(bistandsadvokat Karoline Henriksen)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Øie**: Saken gjelder straffutmåling for grov legemsbeskadigelse og for å ha forlatt den skadde og unnlatt å hjelpe ham med den følge at han døde. Den reiser også spørsmål om en separert ektefelle kan kreve oppreisningserstatning.
- (2) A ble 28. februar 2012 satt under tiltale ved Bergen tingrett for grov legemsbeskadigelse under særdeles skjerpene omstendigheter, jf. straffeloven § 231 første straffalternativ, jf. § 232. Grunnlaget for tiltalen var slik:

"Mandag 27. juni 2011 i tidsrommet mellom kl 14 og kl 22 i X i Y, utførte han grov legemsbeskadigelse mot C. Han slo C gjentatte ganger med knyttet hånd og/eller sparket ham i kroppen og hodet. Videre surret han en ledning rundt halsen hans, brant ham med en lighter, slo ham med et støvsugerrør og et treskaft og stakk C med en

blomsterkniv blant annet i underleppen. C ble påført en rekke skader, blant annet livstruende blodansamling i hjernen og en livstruende rift i tarmen, og han døde på sykehus samme natt kl 00.50."

- (3) Ved beslutning 18. april 2012 ble A i tillegg satt under tiltale for rettsstridig å ha forlatt en person han plikter å dra omsorg for, eller latt ham forbli i hjelpeløs tilstand, slik at det oppsto øyensynlig fare for liv eller helbred med den følge at han døde, jf. § 242 annet ledd, jf. 243 annet straffalternativ. Grunnlaget for tilleggstiltalen lød slik:

"Mandag 27. juni 2011 i X i Y, etter å ha utøvd den i hovedtiltalebeslutningen beskrevne vold mot C, unnlot han i tiden fra ca kl 20.30 til 23.14 å skaffe hjelp til ham til tross for at C var bevisstløs, mistet talens bruk og frembø symptomer på respirasjonssvikt og/eller nedsatt allmenntilstand for øvrig. Han forlot C i denne tilstand uten å besørge adekvat hjelp eller pleie til ham. Legehjelp ble først tilkalt av andre kl 23.14. C døde av skadene han var påført 27. juni 2011 kl 00.50."

- (4) Bergen tingrett avsa 4. mai 2012 dom med slik domsslutning:

- 1. A, født 23.02.1986, dømmes for overtredelse av straffeloven § 231 første straffalternativ jf § 232 og straffeloven § 242 annet ledd jf § 243 annet straffalternativ jf. straffeloven § 62 første ledd, til straff av fengsel i 9 – ni – år. Varetekt kommer til fradrag med 314 – trehundreogfjorten – dager.**
- 2. A betaler innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse**
  - **Erstatning til D for begravellesutgifter med kr 15 193 – femtentusenetthundreogtittre –.**
  - **Oppreisningserstatning til B og D 180 000 – etthundreogåttitusen – hver."**

- (5) A anket til Gulating lagmannsrett over straffutmålingen og oppreisningserstatningen til B. Lagmannsretten avsa 1. november 2012 dom med slik domsslutning:

- 1. Punkt 1 i dom frå Bergen tingrett av 04.05.2012 vert endra slik at straffa vert sett til fengsel i 10 – ti – år. Varetekt kjem til frådrag med 495 – firehundreogtittifem – dagar.**
- 2. Anken over oppreisningserstatninga til B vert forkasta."**

- (6) A har anket til Høyesterett over straffutmålingen og oppreisningserstatningen. Det er anført at lagmannsretten har tatt et for høyt utgangspunkt ved utmålingen av straffen, og at A dessuten skulle ha fått tilståelsesrabatt. Videre er det anført at B, som var den avdødes fraseparerte ektefelle, ikke har krav etter loven på oppreisningserstatning.

- (7) *Mitt syn på saken*

- (8) Den fornærmede, C, hadde hatt langvarige rusproblemer som utviklet seg til narkotikamisbruk. Tre måneder før de straffbare handlingene fant sted, ble han separert fra sin kone, B, og flyttet inn hos sin mor. Rundt en uke før voldshandlingene kom C i kontakt med F, som også var narkotikaavhengig. Da C tok F med til morens leilighet, ble han kastet ut derfra og fikk bo noen dager hos F.

- (9) A, som også hadde hatt langvarige narkotikaproblemer, var venn med F og likte ikke at C bodde hos henne. Mandag 27. juni 2011 oppsøkte F A og fortalte at hun mistenkte C for å

ha stjålet blant annet en mobiltelefon og 1000 til 1500 kroner fra henne. De dro sammen tilbake til leiligheten for å konfrontere C med mistanken.

- (10) Tingretten la til grunn at A i perioden mellom kl 14.00 og kl 22.00 utsatte C for massiv vold, enten for å straffe ham eller for å finne ut av det påståtte tyveriet, og viser også til tekstmeldinger som underbygger at A var sjalu på C.
- (11) Tingretten fant det bevist at A i hovedsak har forholdt seg som beskrevet i tiltalebeslutningen og betegner voldsanvendelsen som langvarig, massiv, preget av mishandling og til dels ekstremt smertefull. C var etter hvert så skadet at han var ute av stand til å forsvare seg.
- (12) Tingretten ga uttrykk for at forholdet sett under ett ligger nær det forsettlig drap. Lagmannsretten oppsummerer den nærmere voldsanvendelsen slik:

"... Det er skildra omfattande bruk av stump vald i andletet, i hovudet og på kroppen. To av skadane var kvar for seg livstrugande, høvesvis ein hovudskade med indre blødningar og ein tjukkarmskade med påfølgjande bukhinnebetennelse. Tingretten har lagt til grunn at hovudskaden må vera resultatet av minst to eller tre kraftige støt mot dette området. Vidare har tingretten funne det heva over tvil at bukskaden er påført av domfelte ved bruk av kraftig vald. Det er i denne samanheng lagt til grunn at den form for massiv ytre påverknad som har leidd til skaden i buken, må ha medført ein umiddelbar, ekstrem smertetilstand som vil vera vedvarande. Det er vidare lagt til grunn at domfelte har gjort bruk av gjenstandar som støvsugarrøyr/treskaft på domfelte... Det vart elles funne brannår på avlidne, og rettsmedisinsk undersøkjing synte at kjønnehåra til avlidne hadde vore utsett for varmpåverknad. Tingretten har funne det utelukka at desse funna kan vera påført på annan måte enn ved mishandling i form av brenning med lighter eller liknande. I tillegg har tingretten funne det prova at domfelte har snørt eller brukt ein leidning eller tilsvarande rundt halsen til C og rykka til, fleire gonger. Etter tingretten si vurdering tilseier funna at dette har vore svært smertefullt for C."

- (13) Tingrettens bevisvurdering knyttet til tidsforløpet oppsummerer lagmannsretten slik:

"... Tidsforløpet er i tiltalevedtaket lagt til grunn å ha vore mellom kl 14 og 22. Tingretten har lagt til grunn at domfelte kom til leilegheita der C var i 12-13-tida. Kl 1939 og kl 1945 sendte domfelte to MMS-meldingar med bilete av C til ei venninne. I tingrettens dom er det lagt til grunn at bileta syner C med forslått andlet, liggande delvis avkledd på ein sofa. Han ser tilnærma medvitslaus ut. Domfelte sende fleire SMS-ar til den same venninna der bileta vart kommentert, m.a. med utsegnene '*sjekk høyre blåklokke...*', '*Hahahaha*'. Kl 2036 sende domfelte ein SMS til venninna med følgjande tekst '*Er redd strupen er knust ... han kan ikke bevege seg, og han klarer ikke snakke kva han d elles være??:*C*'. Kort tid etter dette skal domfelte har forlatt leilegheita for å levera noko hasj til den same venninna. Då vitnet E kom til leilegheita kl 22, skal C ha lege avkledd på badegolv. Domfelte skal ha kome attende til leilegheita etter dette tidspunktet. AMK vart varsla kl 2315 av ein annan enn domfelte."

- (14) Jeg ser først på anken over straffutmålingen.
- (15) Ved lov 25. juni 2010 nr. 46 ble straffenivået for blant annet grov legemsbeskadigelse og drap skjerpet. Lovendringen trådte i kraft før de straffbare handlinger i saken og kommer derfor fullt ut til anvendelse. Minstestrafen i straffeloven § 231 ble hevet fra to til tre år. I forarbeidene ble det dessuten gitt uttrykk for et ønske om å skjerpe normalstraffenivået innenfor strafferammen, og departementet ga nærmere veiledning om nivået for straff i et par typetilfeller. Det heter om dette i Prop. 97 L (2009–2010) side 37:

"Straffnivået for forsettlig betydelig skadeforvoldelse (§ 231) er etter departementets oppfatning for lavt. For å skjerpe straffen for denne type voldslovbrudd, foreslås det å heve minstestraften fra fengsel i 2 til 3 år. I tillegg ønskes det en skjerping av normalstraffnivået. For et tilsvarende saksforhold som illustrert ved avgjørelsen inntatt i Rt. 1997 side 1003, jf. punkt 6.4.1, bør straffen etter departementets oppfatning i utgangspunktet være fengsel i 6 år.

Straffeloven § 231 omfatter også de voldshandlinger som ligger nært opp til forsettlig drap. Ved straffastsettelse for et slikt tilfelle, for eksempel illustrert ved hendelsesforløpet i Rt. 1990 side 654, bør straffen etter departementets syn i utgangspunktet ligge i området fengsel i 8 til 9 år."

- (16) Siden også voldsutøvelsen i den foreliggende sak ligger nær opp til forsettlig drap, tar jeg ved straffutmålingen utgangspunkt i avgjørelsen i Rt. 1990 side 654, som departementet viser til. Saken gjaldt en 20 år gammel mann som nattetid hadde brutt seg inn hos en 82 år gammel kvinne og slått henne flere ganger i hodet. Volden var uprovosert og meningsløs. Kvinnen ble funnet bevisstløs og døde fire uker senere uten å ha kommet til bevissthet. Gjerningspersonen ble domfelt for overtredelse av straffeloven § 231, jf. 232 og § 147 til en straff av fengsel i syv år. Etter straffskjerpelsen skal altså straffen for et slikt tilfelle i utgangspunktet ligge i området fengsel i åtte til ni år.
- (17) Den foreliggende sak er etter mitt syn grovere enn saken fra 1990. Jeg peker særlig på at C i tillegg til den dødelige hodeskaden, også ble påført en dødelig tarmskade samt en rekke andre skader, og at voldsutøvelsen var langvarig, bar preg av mishandling og til dels var meget smertefull. A er også domfelt for overtredelse av straffeloven § 242 og § 243 og dermed – i motsetning til 20-åringen i saken fra 1990 – funnet ansvarlig for dødsfølgen. En viss vekt legger jeg videre på at voldshandlingene til dels har et fornedrende preg. Jeg viser her til at kjønns hårene til C ble utsatt for varmpåvirkning av en lighter eller lignende, og til at A tok bilder av C mens C var tilnærmet bevisstløs og delvis avkledd og sendte dem – med latterliggjørende kommentarer – via MMS til en venninne.
- (18) Siden handlingene ligger nær forsettlig drap, bør avstanden til straffen for et tilsvarende drap begått forsettlig ikke bli for stor. Etter straffskjerpelsen skal straffen for "ordinære" drap i utgangspunktet ikke settes under tolv år, og det skal blant annet være straffskjerpene om drapet er begått på en graverende måte, se Prop. 97 L (2009–2010) side 38. Dette tilsier at straffen for A ville ha blitt vesentlig over tolv år dersom han hadde blitt dømt for forsettlig drap.
- (19) På denne bakgrunnen mener jeg at det riktige utgangspunkt for straffen er fengsel i noe over ti år.
- (20) Det neste spørsmålet er om A har krav på fradrag i straffen på grunn av tilståelse.
- (21) A erkjente seg i tingretten delvis skyldig i overtredelse av straffeloven § 231, jf. § 232, men tingretten betegner tilståelsen som bevisst selektiv og helt uforenelig med de tallrike skader som var avdekket på C. A har dermed ikke avgitt noen uforbeholden tilståelse for dette forholdet, jf. straffeloven § 59, men tilståelsen bør likevel tillegges en viss vekt som alminnelig straffutmålingsmoment.

- (22) I tingretten erklærte A seg skyldig i overtredelse av straffeloven § 242, jf. § 243. I lagmannsretten uttalte han imidlertid at han ville ha tilkalt ambulanse dersom han hadde skjønt hvilken tilstand C var i. Lagmannsretten har på denne bakgrunn kommet til at verken tilståelsen etter § 242 eller etter § 243 kan anses som uforbeholden.
- (23) For å dømme etter § 242 er det tilstrekkelig at gjerningspersonen kunne ha innsett muligheten av dødsfølgen, jf. § 43, det kreves ikke at han skjønnte at det var fare for livet. Tilståelsen på dette punkt må derfor likevel karakteriseres som uforbeholden.
- (24) Etter § 243 er det derimot et tilleggsvilkår at det var øyensynlig fare for liv eller helbred, det vil si fare for en livsfarlig eller langvarig sykdom eller uhelbredelig skade på helbredden, og for dette vilkåret kreves det forsett, se Matningsdal og Bratholm, Straffeloven med kommentarer bind II side 623. Når As uttalelse om at han ikke skjønnte hvilken tilstand C var i, ses i sammenheng med hans forsøk på å redusere eget ansvar for omfanget av voldshandlingene, finner jeg det klart at tilståelsen for overtredelse av § 243 ikke er uforbeholden.
- (25) Det foreligger etter dette kun en uforbeholden tilståelse for overtredelse av § 242. Straffeloven § 59 andre ledd pålegger bare retten å vurdere om det skal gis fradrag i straffen på grunn av tilståelsen – det er overlatt til domstolenes skjønn om straffen skal reduseres. Tilståelsen for overtredelsen av § 242 hadde så liten prosessøkonomisk betydning at det etter mitt syn ikke bør gis tilståelsesrabatt for dette forholdet.
- (26) Samlet sett mener jeg at en straff av fengsel i 10 år er en riktig reaksjon. Anken over straffutmålingen må følgelig forkastes.
- (27) Jeg behandler så anken over oppreisningserstatningen. Det eneste omstridte spørsmålet er om en separert ektefelle er å regne som "ektefelle", jf. skadeserstatningsloven § 3-5 andre ledd. Her heter det at den som forsettlig eller grovt aktløst har voldt en annens død, kan pålegges å betale avdødes ektefelle, samboer, barn eller foreldre oppreisningserstatning.
- (28) Verken skadeserstatningsloven eller dens forarbeider sier noe nærmere om hvem som skal regnes som ektefelle i lovens forstand. Det er da etter mitt syn naturlig å ta utgangspunkt i om ekteskapet anses som oppløst etter ekteskapsloven.
- (29) Etter ekteskapsloven regnes et ekteskap først som oppløst ved skilsmisse – ikke ved separasjon, se § 19. Det heter om dette i NOU 1986: 2 Innstilling til ny ekteskapslov del 1 på side 77:
- "Separasjon i juridisk forstand forutsetter en opphevelse av samlivet, men ikke av ekteskapet, som fortsatt består i separasjonstiden, som er ment som en prøvetid da partene lever adskilt. Rettsvirkningene av separasjon er imidlertid stort sett de samme som av skilsmisse."**
- (30) Gjennom lovgivningen er ektefeller altså pålagt en prøvetid før ekteskapet kan oppløses, og etter mitt syn er det da naturlig at adgangen til å bli tilkjent oppreisningserstatning først faller bort når ekteskapet er oppløst.
- (31) Forsvareren har fremhevet flere vesentlige økonomiske virkninger som etter lovgivningen kan inntre ved separasjon, blant annet deling av ektefellenes felles formue, jf. ekteskapsloven § 57. Jeg finner det her tilstrekkelig å vise til at disse bestemmelsene

har helt andre formål enn reglene om oppreisningserstatning, som skal gi erstatning for ikke-økonomisk tap, ikke for økonomisk tap.

- (32) Videre har forsvareren anført at det i en rekke situasjoner vil være urimelig om en separert ektefelle skulle få tilkjent oppreisningserstatning. Til dette vil jeg bemerke at retten ikke er forpliktet til å tilkjenne oppreisningserstatning dersom dette vil fremstå som urimelig i det konkrete tilfelle. Det er for øvrig ikke anført at det vil være urimelig å tilkjenne oppreisningserstatning i den foreliggende sak.
- (33) Peter Lødrup legger i artikkelen Oppreisning – et praktisk rettsinstitutt, Tidsskrift for erstatningsrett 2006 side 211 til 237 på side 233 til grunn at også separerte ektefeller er ektefeller i skadeserstatningsloven § 3-5 andre ledds forstand, men fremhever at det ved rimelighetsvurderingen kan få betydning at partene har brutt med hverandre.
- (34) Min konklusjon er etter dette at separerte ektefeller omfattes av ektefellebegrepet i § 3-5 andre ledd. Lagmannsretten har følgelig bygget på riktig lovtolkning, og også anken over oppreisningserstatningen må forkastes.
- (35) Jeg stemmer for denne

D O M :

Ankene forkastes.

(36)	Dommer Indreberg:	Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
(37)	Dommer Noer:	Likeså.
(38)	Dommer Webster:	Likeså.
(39)	Justitiarius Schei:	Likeså.

(40) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Ankene forkastes.

Riktig utskrift bekreftes: